

Gene Wolfe

Jak jsem prohrál druhou světovou válku a pomohl odvrátit německou invazi

**(How I Lost the Second World War and Helped Turn Back the
German Invasion)**

1. dubna 1938

Vážený pane redaktore,

Jelikož jsem vaším předplatitelem již několik let -přesněji řečeno hned od té doby, co jsem se usadil v Británii -, často jsem si s potěšením povšiml, že se jen nezabýváte podrobnostmi různých Nových a originálních logických her, které navrhuji vaši čtenáři, ale někdy strany vašeho periodika hostí i drobné obrázky z měst či ze života venkovského, především když dané místo má co do činění se hrami. Doufám tudíž, že uvítáte i líčení o mém hráčském dobrodružství, jež se mi přihodilo docela nedávno a díky němuž jsem měl možnost být bok po boku (takříkajíc) nejen s panem W. L. S. Churchillem - mužem, který, jak bezpochyby víte, byl za Velké války propuštěn z úřadu Prvního lorda Admirality proto, že podporoval ono nešťastné tažení do Dardanel, a který je proto obzvláště zajímavý pro všechny, kdo se (jako já) zabývají vojenskými deskovými hrami -, ale také s nikým menším a méně slavným než se současným německým říšským kancléřem, panem Adolfem Hitlerem.

To vše, jak jste již jistě odhadl, se udalo v souvislosti s velkou výstavou v Bathu; než ale přikročím k líčení tamních podivuhodných událostí (událostí, které - musím se tím pochlibit - měl jen málokdo možnost pozorovat z takové blízkosti jako já), nevyhnu se výkladu (přinejmenším všeobecnému, neboť podrobnosti jsou krajně složité) o pravidlech hry Světová válka, kterou jsme vytvořili s přítelem Lansburym. Jako mnozí jiní používáme coby hrací plochu velkou mapu světa; připadalo nám vhodné upevnit ji lepidlem na tapety na laťkový sokl čtyři krát šest stop a povrch nalakovat; když je hrací plán položen na prostorném stole v mé pracovně, slouží nám skvěle. O tom, s jakými národy bude válčit který hráč, rozhoduje los; všemožné jednotky pozemní, námořní i letecké jsou znázorněny symbolicky, špendlíky s hlavičkami různých barev; co se však týče určování povahy těchto jednotek, zavedli jsme nový princip -a myslíme si, že podobný se nevyskytuje v žádné jiné hře. Podstatou je, že kterýkoli hráč může kdykoli navrhnout nový typ válečné lodi, střelné či jiné zbraně; když vyargumentuje to, že taková zbraň je možná (nikoli nezbytně prospěšná v boji, to prosím zdůrazňuji - když se totiž ukáže být nepoužitelnou, hráč nese všechny následky) s dostatečnou přesvědčivostí, aby o tom přesvědčil protihráče, může své jednotky příslušného druhu přezbrojit a má exkluzivní právo na tři tahy, po nichž může stejné přezbrojení provést i jeho protivník, chce-li. Naším úmyslem totiž bylo, aby hráč Světové války musel vynikat nejen jako stratég, ale také jako vynálezce a člověk se schopností přesvědčovat druhé v debatě.

Stalo se, že Lansbury a já jsme strávili většinu uplynulé zimy výrobou hry a upřesňováním pravidel pohybu jednotek. Oba

jsme měli značné zkušenosti s hrami podobného typu - a protože jsme věděli, jaké zmatení a špatnou náladu může způsobit příručka s pravidly, je-li zpracována s nevhodným důrazem na málo pravděpodobné situace (či na situace, které se takovými zdají být), napsali jsme svá pravidla velice pečlivě. Sedmnáctého února (scházíme se s Lansburym co týden) jsme metali los; mně připadly Německo, Itálie, Rakousko, Bulharsko a Japonsko; Lansburymu Británie, Francie, Čína a Holandsko. Rád uznám, že takové seskupení vypadá nepravděpodobně - hnidopich by jistě namítl, že Japonsko a Itálie, které ve Velké válce byly na straně Británie, by v dalším konfliktu těžko změnily stranu. Ale když pečlivě zapátráme v dějinách, najdeme příklady dokonce i méně pravděpodobných přechodů (například Francie v šestnáctém století stála na straně Turecka - takzvaná Nesvatá liga), a tak jsme se s Lansburym rozhodli, že se náhodností losu svěříme. Čtyřiaadvacátého jsme měli učinit první tahy.

Dvacátého jsem přemítal o své strategii, když tu mi při letném listování Guardianem padl zrak na oznámení o zahájení výstavy; a ihned mi přišlo na mysl, že mezi zástupci mnoha národů, jež mají na výstavě své expozice, bych mohl najít někoho, jehož nápady by pro mne byly cenné. Každopádně jsem neměl nic jiného na práci, a tak - pramálo tuše o tom, že se mám stát svědkem dějinných událostí - jsem strčil do kapsy malý zápisníček a vyrazil na výstaviště!

Čtenářům tohoto časopisu zřejmě nemusím popisovat rozlehlé výstavní plochy. Postačí, když řeknu, že jak každý slyšel, byly obklopeny oválným hipodromem téměř sedm mil dlouhým a že jim vévodila Řiditelná věž, jež byla nejpůsobivější součástí německé expozice, a také mohutný stříbrný trup vzdušné lodi Graf Spee, která, poté, co do Británie přivezla nejvyššího představitele německého Reichu, nyní poslušně čekala, podřízena světlu německé Kultur (marka budiž požehnána!), kdy jej bude moct odnést zase zpět. Vlastně to bylo právě toho dne, kdy Reichskanzler - brány výstavy se otevřely dříve jen kvůli němu - měl odhalit "Lidový vůz". Mezi kůly se napínaly transparenty, ba dokonce i nad hlavní branou byly takovéto a podobné nápisy:

JAKÝ LID SI ZASLOUŽÍ "LIDOVÝ" VŮZ? ANGLICKÝ LID!
a také

NĚMECKÁ ŘEMESLNÁ ZRUČNOST
BRITSKÁ ZÁLIBA V DOKONALÝCH STROJÍCH

a dokonce i

STEJNĚ BRITSKÝ DUCHEM JAKO KRÁLOVSKÁ RODINA

Rozpomněl jsem se, že Německo je nejmocnější ze zemí, jež mi osud přiřkl ve hře, a vydal jsem se do německé expozice.

V těch místech dav značně houstl; panovala sváteční nálada, ale bez podtónu chladné vypočítavosti - bylo slyšet, jak se dělníci baví o mechanických vlastnostech (skutečných i údajných) německých strojů, o jejich nesmírné cenové výhodnosti a o bezúročných půjčkách, které nabízí Reichshauptkasse. Stánkaři prodávali německé preclíky, perníčky Lebkuchen, bavorské vdolečky, halasně své zboží vychvalovali drsnými cockneyskými hlasy. Kolem velké výstavní haly, v níž měl za hodinu sám říšský kancléř zahájit invazi Volkswagenu do Británie tím, že vůz předvede vybranému kroužku celebrit, se už nyní tísnil dav tak, že by špendlík nepropadl, a to i přesto, že budova (jak jsem se

následně dozvěděl) byla dávno plná a žádní další diváci vpuštění nebudou.

Němci však neměli výstaviště jen sami pro sebe. Davem se prodíraly modely vozidel bez řidiče, které byly jen o nemnoho menší (či se tak alespoň zdálo) než německý "Lidový vůz". Na anténách těchto "hraček", mohu-li tak nazvat cosi natolik složitého a přesto nechtěně frivolního, povlávaly vlaječky Japonské říše s vycházejícím sluncem; reproduktory k tomu obřadným šepotem líčily výdobytky úsilí tohoto příčinlivého národa, především gramofony, rozhlasové přijímače a jiné přístroje využívající onoho nedávno vynalezeného zázraku, totiž tranzistorů.

Stejně jako ostatní jsem strávil několik minut okukováním - či raději bych měl říct tím, že jsem se vytahoval na špičky a pokoušel jsem se něco zahlédnout. Mým cílem ale nebyl "Lidový vůz", natož pak japonské loutkové vozy, a tak jsem se brzy začal snažit vyhledat někoho, kdo by mi mohl pomoci v blížícím se boji s Lansburym. A v tom jsem měl nesmírné štěstí, protože sotva jsem se rozhlížel chvíli, spatřil jsem majestátního pána v uniformě Flugzeugmeistere, který si od stánkaře kupoval kornout německého cukroví. Okamžitě jsem k němu došel, uklonil jsem se, a když jsem se omluvil za to, že se odvažuji jej oslovovat, aniž bych mu byl představen, sebral jsem odvahu a pogrataloval jsem mu k té veliké vzdušné lodi, která se vznáší nad námi.

"Oho!" řekl. "Takže vám," (znělo to skoro jako "fám"), "vám se náš macek líbí, co? No ovšem, je to pěkný stroj, to bezpochyby." Nadýmal se při tom oním dobromyslným německým způsobem a vkládal si do úst cukrátku; bylo poznat, že je potěšen. Už jsem se jej chtěl zeptat, jestli kdy zvažoval vojenské aspekty letectví, když jsem si všiml odznáček na jeho blůze. Zhlédl, kam se dívám, a zeptal se: "Víte, co znamenají?"

"No ovšem," odpověděl jsem. "Sám jsem nikdy v boji nebyl, ale dal bych cokoli, abych se mohl stát letcem. Právě jsem se vás chtěl zeptat, Herr..."

"Goering."

"Herr Goering, co si myslíte o tom, jak by se změnilo používání létajících strojů, kdyby - ačkoli si uvědomuji, jak to zní absurdně - kdyby se Velká válka konala teď?"

Podle toho, jaké světélko mu vzplálo v očích, jsem poznal, že jsem našel správnou duši. "Dobrá otázka," odušil, chvíli jen stál, pozoroval mě a vypadal u toho docela jako holandský učitel, který se snaží zamyslet nad otázkou svého oblíbeného žáka tak seriózně, jak je to třeba. "Jedno vám řeknu - to, co jsme měli tehdy, nestálo za nic. Papíroví draci s flintami. Kdyby válka měla začít znovu, právě teď..." Odmlčel se.

"Je to samozřejmě nemyslitelné."

"Ja. Dneska náš Vaterland, který nedokázal za války dobýt Evropu bajonety, dobývá celý svět penězi a malými auty. Za pomoci těchto věcí náš Vůdce zničil nepřátele strany a všechn průmysl Polska či Rakouska je náš. Lidé pořád říkají 'naše firma, naše banka', ale akcie jsou v Berlíně."

To všechno jsem samozřejmě jako každý dobře informovaný občan věděl; už už jsem se chystal zavést hovor zpět k vojenským technologiím, ale nebylo to potřeba. "Ale co na tom sejde vám a mně, přítelíčku," pokračoval Goering. "To je věc finančníků, nicht wahr? Víte, co já" (zabušil se v širokou hruď) "bych dělal, kdyby přišla válka? Vybudoval bych letectvo ze Stutzkampfbombardiere."

"Stutzkampf..."

"Každé letadlo by neslo jednu bombu! Jen jednu, ale velkou. Rychlé stroje..." odstoupil, máchl pravou rukou v oblouku shora dolů a v poslední chvíli upustil bavorský vdoleček, až mi přistál na botě. "Rychlé stroje. A svoje tanky... znáte přece tanky?"

Přikývl jsem. "Tak trochu."

"Tanky bych vedl v kolonách. Stutzkampfbombardiere by letěly před tanky, za nimi by jely úderné jednotky. A taky tanky by byly rychlé - neměly by tolik pancéřování, ale byly by rychlé a měly by silná děla."

"Skvělá idea... blesková válka."

"Já, blitzkrieg; ale poslechněte, příteli, já teď musím jít a čekat na svého vůdce. Nicméně je tu člověk, se kterým byste se měl seznámit. Máte rád tanky a tenhle muž je jejich otcem. Tady působil za války u námořnictva, a když to pozemní vojsko nechtělo, provedl to u vojenského loďstva a novinářům řekl, že vyrábějí vodní nádrže - tanky. Vy to hloupé pojmenování používáte pořád; ale když budete hovořit s ním, radši mluvte o obrněncích. Je támhle," a ukázal prstem na veliký pavilon, kde měl říšský kancléř zakrátko předvést nadšenému britskému obecenstvu "Lidový vůz".

Pověděl jsem mu, že dovnitř se nejspíš nedostanu - už teď je tam plno a venku je dav, že by nepropadlo snad už ani půl špendlíku.

"Ale jděte, se staroušem Hermannem se dovnitř dostanete. Pojďte se mnou a snažte se vypadat, jako že jste od novin."

Poslušně jsem následoval velikého plavovlasého Němce, který se probíjel mezi lidmi - zrovna tak jako mohutný trup a zvukný hlas mu v tom pomáhala působivá uniforma. Stráž u vchodu (navlečená v lederhosen) mu jen zasalutovala a nesnažila se ve vstupu zabránit ani mně.

V okamžiku jsem se ocitl v obrovském sále, díle téhož německého technického génia, jenž nedávno ohromil svět novou Autobahn. Klenutý kovový strop, hladký jako zrcadlo, s přizračným zkreslením odrážel do poslední podrobnosti vše, co bylo dole. Byla v něm vidět i dlážděná podlaha; dlaždice, každá téměř stopu na šířku, vytvářely obrovský obraz onoho maličkého vozu, díky němuž německý průmysl ovládl polovinu světa. Díky dovednosti, která nebyla působivá

o mnoho méně než samotná moc a bohatství, jež dovo lily vybudovat na výstavišti tuto velkou stavbu za pouhé týdny, byla skrze čelní sklo vidět i tvář řidiče - ne jasně, poněkud matně, jak by asi člověk opravdu viděl rysy řidiče, který se k němu blíží; byl to přirozeně obličej Herr Hitlera.

Při jedné straně budovy seděli na pódiu "zákazníci", pečlivě vybraní představitelé společenských a politických kruhů, kteří budou mít to štěstí, že jim "Lidový vůz" představí nikdo menší než samotný vůdce německého národa. Napravo od nás, na mnohem nižším pódiu, posedávali zástupci tisku, jež bylo lze poznat podle fotoaparátů a zápisníků, a podle levného a leckdy i poněkud obnošeného odění. Právě k této skupince mne Herr Goering nebojácně dovedl a já jsem rychle (mohu myslím po pravdě napsat, že už v půli cesty) poznal muže, o kterém se zmínil venku.

Seděl v poslední řadě a bůhvíproč to vypadalo, jako by seděl výš než ostatní; bradu si opíral o ruce a tý měl zase založené na držadle hole. Nevšední tvář, široká a brunátná, jako by měla zároveň výraz dítěte i buldoka. Člověk z něj vycitoval nevinnost, neposkvrněnou radost z žití, ale zároveň odvahu, pro kterou výraz "vzdát se" není možná v obvyklém smyslu "ne-

myslitelný", ale kterou taková myšlenka opravdu nikdy nepotkala. Šaty měl drahé a obnošené, takže bych si býval mohl myslet, že je sluha, *nebýt* toho, že mu tak dokonale seděly, a toho, že cosi v jeho vzhledu nepřipouštělo myšlenku, že by kdy komu sloužil, snad kromě krále.

"Herr Churchille," řekl Goering, "přivedl jsem vám přítele."

Hlava se zvedla z držadla hole a na mne se upřely bystré modré oči. "Vašeho anebo mého?" zeptal se Churchill.

"Je dost velký, abychom se o něj podělili," uklouzl mu lehce Goering. "Teď vás ale zanechám samotné."

Muž po Churchillově levici mi udělal místo a já jsem se posadil."

"Nejste ani novinář, ani parazit," zaburácel Churchill. "Novinář proto, že ty všechny znám, a paraziti zase všichni znají mě - anebo to tvrdí. Ale protože jsem nikdy nezažil, aby ten chlap našel zálibu v někom, kdo nepatří do té druhé skupiny, a aby se choval slušně ke komukoli, kdo nepatří k té první, musím se zeptat, jak jste to sakra dokázal."

Začal jsem mu popisovat naši hru, ale po asi tak pěti minutách mě přerušil muž sedící před námi, který se ani neotočil, rýpl do mě loktem a řekl: "Už jde."

Reichskanzler vešel do budovy a obklopen řadami Sturmsachbearbeiterů (jak byli známi elitní odbytáři velkých firem) kráčel prkenně a rázně ke středu sálu; kapela na balkoně patnáct stop nad námi spustila Deutschland, Deutschland uber alles s takovou vervou, že div budova nespadla, a nějaký americký reportér poblíž nás oznamoval našim přátelům na druhé straně Atlantiku, že On přichází, že Herr Hitler se s chvályhodnou německou přesností blíží právě k tomu místu, kde má být, a v té době, kdy tam má být.

Najednou se ozvalo vysoké zahoukání a hudba ustala tak náhle, jako by někdo zakryl orchestr velikým kesonem. Další houknutí - a dav čumilů se začal čerit jako hustá vysoká tráva, kterou se blíží velké a stále ještě neviděné zvíře. Ještě jedno zahoukání - a poslední lidé v davu, ti šťastní, kteří stáli na samém kraji vyhrazeného prostoru, na němž pan říšský kancléř předvede vůz, se rozestoupili a my jsme uviděli, že tím "zvířetem" je malý, kanárkově žlutý "Lidový vůz"; Reichskanzler se k určenému místu blížil z jedné strany a auto z opačné. Jelo tak pomalu a přímo a bylo tak jasné barvy, že působilo dojmem bytosti zároveň poslušné i troufalé, příjemné, zcela oddané i nedbalé.

Setkali se a zastavili přímo před pódiem pro význačné osobnosti. "Lidový vůz" znovu zatroubil, třikrát v pravidelném rytmu, a říšský kancléř se uklonil, usmál se (ten úsměv byl tak nečekaný, až byl téměř okouzlující) a poplácal auto po kapotě; dveře se otevřely a ven vystoupila plavovlasá německá dívka v pěkném venkovském kroji; byla dosti vysoká, ale jak každý mohl předtím vidět, ve voze před chvilkou seděla zcela pohodlně. Poslala britským hodnostářům vzdušný polibek, udělala před panem Hitlerem pukrle a odešla; teď teprve začne vlastní představení.

Nebudu čtenáře tohoto časopisu nudit tím, že bych se vracel k podrobnostem, o kterých už tak často četli, nejen ve společenské rubrice Timesů a jiných novin, ale i v několika celostátních časopisech. Snad až příliš známou skutečností například je to, že lady Woolberryové se podařilo pozpátku objet celý sál a vysloužila si za to aplaus. A o nic méně nevešlo ve známost ani to, že až poté, co sir Henry Braithwaite usedl za volant, se ukázalo, že vůbec neumí řídit. Postačí říci, že vše se vyvíjelo skvěle pro Německo; na hodnostáře představení zapůsobilo a lidé od tisku je pozorně sledovali. Málokdo z přítomných si uvědomil, že

teprve po skončení naplánovaného představení vyrvaly Dějiny pero z rukou žvástající Všednosti. Právě tehdy totiž učinil Herr Hitler jedno ze svých nečekaných, intuitivních rozhodnutí, jimiž tak proslul. (Člověk si v tu chvíli vzpomene na to, jak z Berchtesgadenu přišel v době, kdy nic podobného nikdo nečekal, a kdy vlastně všichni komentátoři byli přesvědčeni, že Německo se, alespoň prozatím, spokojí s ekonomickou nadvládou ve východní Evropě a všude jinde, rozkaz, aby všechny Lidové vozy prodané v květnu, červnu a červenci byly vybaveny bez zvýšení ceny ještě puklicemi na pneumatiky s nordickými motivy.) Když už Herr Hitler vyčerpal scénář předváděčky, zájem notáblů však ještě ne, obrátil se k novinářskému pódiu a nabídl ukázkou pro kteréhokoli žurnalistu, jenž předstoupí.

Jak jsem již řekl, nabídka byla učiněna plošně celé tribuně; jenže nebylo pochyb - nemohlo *být* pochyb -, komu je určena doopravdy; ty oči, zářící fanatickou energií a pýchou přirozenou u vůdce tak mocné průmyslové organizace, byly upřené k jedinému klidnému obličejí. Dotyčný muž vstal a zvolna vyšel vstříc nejmocnějšímu muži Evropy, připraven přijmout výzvu; až do chvíle, kdy stál před ním, nepromluvil jediné slovo. Nikdy nezapomenu na to, jak potom vypustil doutníkový kouř a pravil: "Nemýlím-li se, tohle je automobil."

Herr Hitler přikývl. "A já si myslím," ozval se, "že vy jste byl kdysi jedním z nejvyšších velitelů této země. Jste přece Herr Churchill?"

Churchill přikývl. "Za Velké války jsem měl tu čest zastávat jisté postavení na Admiralitě."

"V těch časech," prohlásil německý vůdce, "jsem já sám byl desátníkem císařské armády. Nečekal bych, že vás najdu mezi novináři."

"Byl jsem žurnalistou dávno před tím, než jsem se stal politikem," oznámil mu Churchill klidně. "Vlastně jsem zpravodajsky kryl burskou válku jako zvláštní reportér. Teď jsem se jen vrátil k původnímu povolání, jak by to měl bývalý politik udělat."

"A moje auto se vám nelíbí?"

"Obávám se," pravil Churchill nepohnutě, "že jsem beznadějně předpojat ve prospěch demokraticky zhotovených výrobků - alespoň pro lidi žijící v demokracii. Jak víte, i my Britové vyrábíme malý osobní vůz -jmenuje se Centurion."

"Slyšel jsem o tom. Dáváte do něj vodu."

Tou dobou už tribuna byla prázdná. Do posledního muže či ženy jsme se všichni, a nejen novináři, ale i hodnostáři, mačkali kolem dvou titánů (říkám schválně dvou, protože velký muž zůstane velkým mužem, i když jej zbavíte moci). Byla to nervózní chvíle a mohlo být ještě hůře, nebýt toho, že napětí bylo přerušeno nečekaným vyrušením. Než mohl Churchill promluvit, zaslechli jsme sykavý japonský hlas a jedna z autohraček z říše Nippon přejela rychle přes halu, jako by chtěla projet pod žlutým "Lidovým vozem" (na což byla příliš veliká), pak zabočila doleva a zmizela zase v davu diváků. Nevím, zda to bylo šílenství, jež se mne zmocnilo při pohledu na uhánějící vozítko, anebo inspirace, ale vykřikl jsem: "Co takhle závody?"

A Churchill se ke mně bez chvilky zaváhání přidal: "Ano, vždyť co to slyšíme o tomhle německém stroji? Netvrdíte, že to je závodní přeborník?"

Hitler přikývl. "Já, na tak malé a úsporné auto je velice rychlý. Budiž, budeme s vámi závodit, jestli to chcete." Bylo to vyřčeno s naprostou jistotou; ale jak já, tak myslím i mnozí přítomní jsme si povšimli, že málem sklouzl do němčiny.

Jako reakce na kancléřovu odpověď se ozvalo rozrušené hlučení, ale Churchill je umlčel zvednutím doutníku. "Mám nápad," ozval se. "Naše auta koneckonců nejsou konstruována pro závody."

"Stahujete výzvu?" zeptal se Hitler. Usmál se a já jsem jej: v tom okamžiku nenáviděl.

"Jen jsem chtěl říct," pokračoval Churchill, "že auta této velikosti jsou určena k praktickému použití v městském a příměstském prostředí. Tím myslím parkování a jízdu v provozu - právě to elegantní, neoslavované drobné usilování, kterým si průměrný Angličan vydělává na svůj chléb vezdejší. Navrhují, abychom na okruhu obklopujícím toto výstaviště postavili závodní dráhu, která bude napodobovat jízdní podmínky, jakým čelí britský občan - a aby soutěžící jezdci museli řekněme každých sto yardů parkovat. Polovina trati může napodobovat normální provoz ve středu Londýna, druhá provoz v obytném předměstí; budeme myslím s to přemluvit Japonce,, aby nám pro nápodobu provozu půjčili své vozy bez řidiče."

"Souhlasím!" řekl Hitler okamžitě. "Ale všechna pravidla jste stanovil vy. Teď jedno pravidlo určíme my Němci. Jezdí se vpravo."

"Tady v Británii," řekl Churchill, "jezdíme, jak jistě víte, vlevo."

"Moji Němci jezdí vpravo, a kdyby jezdili vlevo, byli by v nevýhodě."

"Jistě," odtušil Churchill rozvážně. "Trochu jsem to zvažoval už předtím, než jsem promluvil. A navrhuji tohle. Aby byla zachována věrnost, musí být jedna strana dráhy lemována obchody a zaparkovanými nákladáky a autokary. Druhou nechme volnou pro diváky. Vaši Němci pojedou vpravo po směru hodinových ručiček, zatímco britští řidiči vlevo-"

"Pojedou opačným směrem," vykřikl Hitler. "A ve středu - ZESTOREND GEWALT!"

"Dopravní zácpa," přeložil Churchill mrazivým tónem. "Nemáte strach?"

Brzy bylo určeno datum - přesně týden poté, co byla výzva předložena a přijata. Japonci souhlasili, že budou se svými dálkově řízenými auty markýrovat provoz, a správa výstavy slíbila vystavět kolem dráhy obklopující výstaviště maketu ulice. Nemusím říkat, že vzrušení bylo citelné; americká firma Movietone News vyslala ne méně než tři štáby, které měly dostih natáčet, a byla u toho i řada britských společností pro filmové zpravodajství. Určeného dne se vzrušení změnilo ve skutečnou horečku a odhadovalo se, že u bookmakerů leží sázky za více než tři miliony liber; kurs byl tři ku dvěma na Němce.

Protože pravidla závodu (sepsaná z valné části panem Churchillem) a způsob řízení japonských vozů bez posádky měly značný význam, a koneckonců bez ohledu na to jsou jistě zajímavé pro každého, kdo se zabývá logickými hrami, dovoluji, abych je, než pokročím dále, nejprve souhrnně připomněl. Japonským operátorům vysvětlili, že jejich úkolem bude simulovat běžný provoz. Deset radiem ovládaných vozů bylo (zpočátku) vysláno do "předměstské" části dráhy (jež byla pro Němce startem a pro Brity cílem), padesát jich mělo působit v "městské" části. Po trase dráhy bylo náhodně rozmístěno osmdesát parkovacích míst a operátoři - kteří budou moct přehlédnout celou dráhu z výhodného místa na jedné z plošin říditelné věže - byli poučeni, že na nich mají svoje auta parkovat vždy na padesát vteřin a pak se znovu vmístit do provozu a postupovat k dalšímu neobsazenému místu dle následujícího pravidla: pokud bylo parkovací místo v městské části, má "distanční hodnotu" rovnou

své aktuální vzdálenosti od operátorova vozidla, která se určí odpočítáním "distančních čar", jimiž je dráha pokreslena v pětiyardových intervalech. Pokud je ale parkovací místo v předměstské části, jeho distanční hodnota je stanovena tak, že se ke skutečné vzdálenosti přičtou ještě dvě čáry. Tím je provoz znerovnoměrněn - mohu-li použít takový výraz - ve prospěch městského sektoru. Soutěžící němečtí a britští řidiči jsou na rozdíl od Japonců povinni zaparkovat na každém volném místě podél dráhy, mohou z něj však vyjet ihned poté, co zaparkovali. Prostor mezi parkovacími místy bude zaplněn nehybnými vozidly, která byla pro tento účel pronajata od firem i od soukromníků, a spousta londýnských koncernů vybudovala podél "parkovací" strany dráhy makety domů - cosi podobného divadelním dekoracím.

Obávám se, že vám musím přiznat, jak zhola bezohledně jsem využil své známosti s panem Churchillem, abych získal v den závodu přístup do depa. Byl nádherný den, jeden z těch pěkných jarních dnů, v nichž jako by západní Anglie dočista rozkvetla, a já jsem se cítil pozoruhodně dobře a také spokojen sám se sebou. Věci se měly tak, že moje partie s Lansburym se vyvíjela více než uspokojivě; díky tomu, že jsem použil nápady pana Goeringa, podařilo se mi dobýt jednu z Lansburyho nejmocnějších zemí (Francii) za pouhých pár tahů; cítil jsem, že odmítá partii vzdát jen z pouhé paličatosti. Jistě tedy pochopíte, že když jsem uviděl pana Churchilla, jak ke mně spěchá, mezi zuby tiskne doutník a starý velurový klobouk má naražený málem až na uši, obdařil jsem jej svým nejrozzářenějším úsměvem.

Zarazil se u mě. "Vy jste Goeringův přítel, že? Vidím, že se vám už doneslo, co máme za patálii s řidiči."

Pověděl jsem mu, že jsem neslyšel nic.

"Přivedl jsem si pět řidičů - samí profesionální závodníci, kteří se přihlásili dobrovolně. Ale Hunové podali protest. Že prý jejich vlastní šoféři budou Sturmsachbearbeiteri a že by nebylo sportovní postavit proti nim profíky; výstavní výbor jim vyhověl, a tak teď musím anglický tým zbuntovat narychlo. Samí amatéři - nemůžu jim nabídnout nic než krev, dřinu, slzy a pot - a přitom ti zatracení esesáci jsou skoro profesionálové. Mám už tři, ale i když pojedou i já sám, ještě mi jeden chybí..."

Chvilku jsme si prohlíželi jeden druhého. "Nikdy jsem nezavodil," ozval jsem se potom, "ale všichni přátelé mi říkají, že jezdím příliš rychle, a taky jsem přežil už pár autonehod; nemyslíte si doufám, že moje známost s panem Goeringem mě bude svádět, abych soutěžil nečestně, pokud budu závodit za Británií."

"Samozřejmě že ne." Churchill uraženě nafoukl lícní vaky. "Takže řídíte, že? Mohu se zeptat, jakou značku auta máte?"

Pověděl jsem mu, že vlastním centuriona, přesně ten model, který bude používat britské družstvo; cosi ve způsobu, jakým si mě změřil a jakým popotáhl z doutníku, mi řeklo, že ví, že lžu - a že to schvaluje.

Přál bych si, aby moje nejisté pero a vratký styl byly na výši samotného závodu, ale není tomu tak. Se čtyřmi dalšími - jedním byl i sám pan Churchill - jsem stál na britské startovní čáře a motor mého vozu pobafával. Za námi a zády obrácení k nám stáli němečtí Sturmsachbearbeiteri ve svých pěti "Lidových vozech". Před námi se rozkládala podivně přesná imitace londýnské ulice, na níž se už teď ve stále sílícím zmatku sem tam motaly japonské miniaturní vozy.

Zazněl startovní výstřel a všechny vozy vyrazily kupředu; když jsem se svým malým vozítkem zajižděl na první parkovací místo, uvědomil jsem si, že Němci začínají v předměstské části a tudíž

oproti každé naší pozici udělají dvě nebo tři. Nárazníky bouchaly o sebe, nervozita rostla a já (vlastně my všichni), jsem jel a parkoval, jel a parkoval, až se mi zdálo, že to dělám věky. Už dlouho jsem měl límeček košile promáčený potem a cítil jsem, jak se mi na dlaních dělají puchýře; a pak jsem asi tak třicet yardů před sebou uviděl stromek ve velkém kořenáči - a stavení, které bylo nakreslené tak, aby se podobalo nikoli městskému obchodu, ale předměstské vilce. A v tu chvíli se mi rozjasnilo - bylo to, jako by mi podali sklenku vychlazeného šampaňského -, že jsme se ještě neminuli s Němci. Ještě jsme je nepotkali, a přitom bod označující polovinu trati je kousek před námi. V tu chvíli jsem věděl, že jsme zvítězili.

Co zbývá povědět o zbytku závodu? Placatý čumák prvního "Lidového vozu" jsme uviděli, teprve když už jsme byli dvě stě yardů v předměstské části. Můj vůz skončil trapně poslední - tedy v britském týmu, zato pátý v celém startovním poli, což znamená, že britské barvy vyhrály na celé čáře. Staly se z nás veličiny (dokonce i ze mne!); a když říšský kancléř osobně vběhl do dráhy, aby vynadal jednomu ze svých závodníků, a byl sražen k zemi jednou z japonských hraček, bylo jasné, že německý "Lidový vůz" prostě nebude mít v anglofonním světě šanci. Jedinci, kteří si je už objednali a zaplatili zálohu, začali vypisovat žádosti o vrácení peněz, a první loď, která vezla "Lidové vozy" do Londýna (Hitler ji rozkázal vypravit na moře dávno před závodem, protože doufal využít úspěchu, o němž byl se značnou dávkou důvěry přesvědčen), jednoduše nikdy nebyla vyložena. (Nemýlím-li se, prodali později náklad se slevou v Maroku.)

Uvědomuji si, že to všechno veřejnost dávno ví; myslím si ale, že jsem v dost výhodné pozici, abych připojil doušku, která bude obzvláště zajímavá pro milovníky her.

Jak jsem se zmínil, když jsme čekali na předvedení "Lidového vozu", vykládal jsem panu Churchillovi o hře, kterou jsme vymysleli s Lansburym, a dokonce jsem mu slíbil, že kdyby se obtěžoval přijít ke mně, ukázal bych mu, jak ji hrajeme; a on opravdu přišel, i když až několik týdnů po závodě. Ukázal jsem mu hrací plán (totiž přelakovanou mapu) a zalitoval jsem, že mu nemůžu též ukázat rozehranou partii, protože tu první jsme právě dohráli. Protože Velkou válku jsme započítali jako první, nazvali jsme partii druhou světovou válkou.

"Předpokládám, že jste zvítězil," řekl.

"Ne, prohrál jsem - ale protože jsem hrál za Německo, nemusí vás to mrzet; a já bych stejně radši vyhrál ty závody proti skutečným Němcům, než všechny hry, co kdy budeme hrát s Lansburym."

"Ovšem," kývl. "Při hře nikdy nemůžete získat vděčnost tolika lidí... aspoň myslím, že ne."

V jeho úsměvu bylo cosi, co ve mně vzbudilo podezření; vzpomněl jsem si, že podobný výraz jsem spatřil na Lansburyho obličeji (povšiml jsem si toho ovšem až později), když mě přesvědčil, že podnikne invazi do Evropy přes Řecko; a nakonec jsem vykřikl: "Byly ty závody poctivé? Chci říct, že... že jsme dopadli až překvapivě dobře."

"Dokonce i vy jste porazil nejlepšího z německých jezdců," souhlasil Churchill.

"Já vím," řekl jsem. "A právě to mi vrtá hlavou."

Uvelebil se v mém nepohodlnějším křesle a zapálil si nový doutník. "Ten nápad jsem dostal," začal, "když jsem mluvil s Hitlerem a přiřítla se k nám ta čertovská japonská mašina. Pamatujete se?"

"Jistě. Mluvíte o tom nápadu použít japonská auta k napodobení

silničního provozu?"

"Nejen to. Ty věci mohou existovat díky nedávnému vynálezu, tranzistorům. Jste snad obeznámen s tím, na jakém principu tranzistory fungují?"

Řekl jsem, že jsem cosi četl - v nejjednodušší podobě je to prostě tenký plátek či vložka materiálu a vede proud pouze jedním směrem.

"Přesně tak," řekl Churchill a zabafal z doutníku. "Čímž je řečeno pouze to, že elektrony se mohou onou hmotou pohybovat svižněji jedním směrem než druhým. Není to úžasné? Víte, jak se toho dosahuje?"

Připustil jsem, že nevím.

"No, já jsem to nevěděl také, dokud jsem si nepřečetl článek v časopisu Nátuře; to bylo tak týden dva předtím, než jsem se setkal s Herr Hitlerem. Ti chytří hoši, co tyhle věci vyrábějí, to dělají tak, že vezmou materiál, kterému se říká germanium - anebo také křemík, ale pak tranzistor funguje trochu odlišně - , a to ve velmi čistém stavu, a pak do něj přidají trochu nečistoty. Samozřejmě si ale dávají náramný pozor, co do něj strčí. Když například přidají trošičku antimonu, ve výsledné hmotě je víc elektronů než míst, kam by se mohly podít, a tak se pořád nějaké volně potulují. Pak jsou ale i jiné druhy sajrajtu - jedním z nich je bór -, kvůli kterým materiál zase má víc místa pro elektrony než elektronů samotných. Těm místům říkají odborníci 'díry', ale já bych jim říkal 'parkovací místa' - a tranzistor se dělá tak, že postavíte tyhle dva druhy materiálu proti sobě."

"Chcete tím říct, že naše dráha byla..."

Churchill přikývl. "Chci, i když s jistou terminologickou nepřesností. Byl to veliký tranzistor - prosím, primitivní, ale veliký. A teď si představte skutečný tranzistor. Co se stane na spojení, v místě, kde se ty dva materiály dotýkají? Co by, prostě spousta elektronů se z části, která je má, přesouvá do části, kde nejsou - jak chápete, v té druhé je pro ně mnohem víc místa."

"Máte na mysli, že když se auto - tedy elektron - snaží pohybovat opačným směrem, z části, kde je o mnoho víc parkovacích míst..."

"Tak bude mít těžkosti. Neptejte se mě proč, nejsem inženýr elektrotechnik, ale některé aspekty té věci nemohou uniknout nikomu, dokonce ani prostému politickému zpravodaji, jako jsem já. A jedním z nich je, že elektron, o kterém jste mluvil, pluje jaksí proti proudu."

"A my jsme pluli s proudem," řekl jsem. "Totiž pokud vám nevadí, že už nemluvím jen o elektronech."

"Ani trochu. S úlevou přejdu z pohyblivých písků příčin a teorie na pevnou půdu následků a faktů. Ano, jeli jsme takřikajíc po proudu; snad vás také napadlo, že když jsme začali na městském konci, kde byla většina japonských aut, vyvolali jsme vlnu, která se valila před námi; zabírali jsme volná místa, a tak Japonci byli hnáni k Němcům, a to právě ve chvílích, kdy Němci nějaké volné místo hledali; je samozřejmé, že takováto vlna putuje podstatně rychleji než jednotlivci uvnitř ní. Odborník na tranzistory by myslím řekl, že jsme měli stejný náboj a odpudili jsme je."

"Ale posléze se před družstvy nahromadili - vzpomínám si, že když jsme se míjeli s Němci, začalo být děsně husto."

"Správně. A když se to stalo, neměli už žádný důvod prchat před námi - Skopčáci je odpuzovali taky, pokud to mohu říct takto, a tak je pravidla (jestli si vzpomínáte, šlo o můj slavný distanční vzorec) zahнала zpátky do městské části, kde s nimi nešťastní Hunové museli zápolit dál, zatímco my jsme prosvištěli do cíle."

Po nějakou dobu jsme seděli mlčky. "Nemyslím, že by to bylo obzvláště poctivé," řekl jsem posléze. "Ale stejně jsem rád, že jste to udělal."

"Nečestností," řekl Churchill vesele, "se dá nazvat, když porušíme pravidla, se kterými všichni souhlasili. Já jsem prostě navrhl taková pravidla, o kterých jsem si myslel, že budou výhodná, a tomu se už říká diplomacie. Copak vy neděláte totéž, když vymýšlíte vaši hru?" Podíval se dolů na stůl, na mapu světa. "Mimochodem, nějak jste si ten herní plán popálili."

"Aha, vy myslíte tohle," kývl jsem. "Ke konci hry upadla Lansburymu z dýmky trocha popela - mám strach, že to odneslo pár měst v jižním Japonsku."

"Radši si dávejte pozor, ať při příští partii nespálíte celý herní plán. Ale když už mluvíme o těch Japoncích - slyšel jste, že vyvinuli vlastní automobil? Kolem závodu bylo tolik publicity, že mu chtějí dát takové jméno, aby jej lidé spojovali s malými vozítky, která měli tady."

Zeptal jsem se, jestli to bude znamenat, že časem bude Británie muset odrazit i japonskou invazi, a on řekl, že nejspíše ano, ale že nejdřív se s nimi budou muset vypořádat Američani - slyšel prý, že první auta vyrobená v Japonsku už vykládají v Pearl Harboru. Krátce poté odešel a já pochybuji, že se někdy budu znovu těšit z jeho přítomnosti, ať bych tomu byl seberadši.

Tím ale můj příběh ještě nekončí. Čtenáři tohoto časopisu se jistě rádi dozvědí, že se s Lansburym chystáme k další partii, která bude muset být vedena korespondenčně, protože brzy odjíždím z Anglie. V našem novém zápase stanou Spojené státy, Británie a Čína proti Sovětskému svazu, Polsku, Rumunsku a několika dalším východoevropským státům. Protože pořádná válka není myslitelná bez Německa a protože Lansbury nedovolí, abych Německo měl zase já, o tuto zemi jsme se rozdělili. Budu se snažit mít na mysli varování pana Churchilla, ale můj přítel i já jsme těžcí kuřáci.

S upřímným pozdravem

"Neznámý vojín"

Redakční poznámka: Nemáme sice v úmyslu strhnout roušku tajemství a odtajnit *nom de guerre*, kterým Neznámý vojín zakončil svůj sympatický příspěvek, ale přesto cítíme, že cosi jsme oprávněni prozradit: je to americký úředník německého původu, už delší dobu ne tak zcela mladý, přesto však příliš mladý, než aby se účastnil Velké války, i když jsme zjistili, že to nestihl jen tak tak. V současnosti pracuje Neznámý vojín pro americké velvyslanectví v Londýně, ale jak jsme se dozvěděli, cítí, že jeho vlast zřejmě už nikdy za jeho života nebude potřebovat vojenskou sílu, a tak má v úmyslu složit úřad a vrátit se do rodného Kansasu, kde bude řídit dodavatelskou firmu pro výrobce motorových vozidel, společnost Buick. Takže hodně štěstí, Dwighte!

*přeložil Richard Podaný ilustroval
Alois Křesala*

Američan, nar. 1931. Francouzi jej označují za "amerického Prousta", což naznačuje, že tento spisovatel je ceněn především pro svůj vyspělý autorský styl. Česky vyšel první díl jeho nejznámějšího díla, trilogie Kniha nového slunce

Mučitelův stín (1980, č. 1994) a několik málo povídek, z nichž nejznámější je Ostrov doktora Smrti a jiné příběhy v antologii Jiné světy -Léto 1992. V 80. letech patřil k nejvychvalovanějším autorům SF, v posledním desetiletí jeho hvězda poněkud ustoupila do pozadí. Povídka v této Ikarii vyšla v roce 1973 v časopisu Analog a je příspěvkem k oblíbenému SF tématu alternativní historie. Zařadili jsme ji jako ukázkou z antologie Rytíři šílenství, kterou vydává, nakladatelství Talpress.